

Notat reiseliv

Vurdering av fagtema reiseliv for Børdalen kraftverk

Revisjonshistorikk

Rev	Dato	Beskrivelse av endringen	Utarbeidet av	Kontrollert av
00	04.12.2025	Til gjennomsyn	NO1G3Z	NOSOAN
01	26.01.2026	Endelig notat	NO1G3Z	NOLAAN

Fremside: Utsikt fra Gaupholm camping inn mot Tysse. Foto: Sweco.

Sweco Norge AS	967032271
Prosjekt	Konsesjonssøknad Børdalen kraftverk
Prosjektnummer	10246614
Kunde	Eviny AS
Opprettet av	Gunhild Borøchstein
Dato opprettet	17.10.2025
Dokumentnummer	10246614-REIS-NOT-012

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	4
1 Innledning	6
1.1 Overordnet beskrivelse	6
1.2 Børdalen kraftverk	6
1.3 Nettanlegg	8
1.4 Hydrologiske endringer	9
1.5 Nullalternativet	9
1.6 Utredningskrav	10
1.7 Metode	10
1.8 Overordnede føringer for fagtema reiseliv	12
1.9 Kunnskapsgrunnlaget	12
1.10 Influensområde for reiseliv	13
2 Beskrivelse av overordnet situasjon	14
2.1 Reiselivets betydning for Norge og Vestland	14
2.2 Reiselivets betydning for Samnanger	15
3 Verdier og påvirkning på reiselivet i regionen	17
3.1 Verdier for reiseliv i Samnanger kommune	17
3.2 Vurdering av samlet påvirkning på reiselivet	21
4 Skadereduserende tiltak	22
5 Referanser	24

Sammendrag

Bakgrunn

Det finnes ingen standardisert, anerkjent metodikk for fagtemaet. Verdier og påvirkning er vurdert med utgangspunkt i krav for temaet i NVEs veileder for vannkraftanlegg. Børdalen kraftverk befinner seg i Samnanger kommune, og influensområdet inkluderer kommunen, fra Kvitingen i nordøst til Børdalen i sør og Samnangerfjorden fra Haukaneset til Tysse i sørvest.

Samnanger er en av kommunene i Bergensregionen med lavest aktivitet i reiselivsnæringen. Kommunen ligger likevel tett på populære turistdestinasjoner som Hardangerfjorden og fjellområdene rundt Eikedalen. Særlig Eikedalen Skisenter er en populær vintersportsdestinasjon, og godkjenningen av reguleringsplan for Eikedalen Inn Fjellandsby ligger til rette for økning innenfor reiseliv i kommunen. Friluftslivsmulighetene er en viktig del av det som markedsføres ovenfor tilreisende til Samnanger kommune.

Utreder for reiseliv har vært Gunhild Borøchstein, Sweco.

Konsekvens for reiseliv

Børdalen kraftverk vil i driftsfasen ikke direkte påvirke noen av de identifiserte reiselivsattraksjonene i kommunene i betydelig grad.

Friluftsliv generelt er en attraksjon for reiselivet i regionen. Områdene som berøres av tiltaket er i stor grad benyttet i hovedsak av lokale, men enkelte områder også av tilreisende brukere. Samlet konsekvens for friluftsliv av utbygging ventes å bli noe negativ, noe som ventes å gi begrensede ringvirkninger for friluftslivsbasert reiseliv. De viktigste områdene for tilreisende friluftslivsbrukere blir ikke vesentlig berørt av tiltaket.

Endret vannføring i Tyssefossen kan ha noe påvirkning for nærliggende attraksjoners visuelle oppfatning. Det vurderes likevel å bli ubetydelig konsekvens for reiseliv av endret vannføring for attraksjonene Fjordtønna og Tysse, men i øvre sjikt.

Det vil bli forstyrrelser på omgivelsene i anleggsfasen i form av støy, visuelle virkninger og tidvis redusert framkommelighet. Dette ventes særlig å gjelde oppover langs Samnangervassdraget ved Myra og forbi Grønsdalsvatnet, i Børdalen, Leitet og ved Haukaneset. Støyende arbeid og redusert framkommelighet akkurat når Musikkfestivalen Regndans pågår ved Kvitingvatnet vil kunne påvirke denne negativt. Det er forutsatt at arbeidet kan justeres slik at dette ikke skjer.

Samlet blir det *ubetydelig konsekvens for reiselivet* i regionen av utbyggingen av Børdalen kraftverk. I anleggsfasen kan utbygging, da særlig i Børdalen, ved Grønsdalsvatnet/Myra og nede ved Haukaneset gi lokale, negative virkninger på framkommelighet og attraktivitet rundt de planlagte tiltakene for reiselivet. Se oppsummering i Tabell 0-1.

Tabell 0-1. Oppsummering og samlet konsekvens for reiseliv av Børdalen kraftverk.

Reiselivsaktører/-attraksjoner	Konsekvens i driftsfasen av Børdalen kraftverk
Tvillingfossene/Sotafossene	Ubetydelig konsekvens (0)
Musikkfestivalen Regndans	Ubetydelig konsekvens (0)
Gauphom camping	Ubetydelig konsekvens (0)
Fjordtønna	Ubetydelig konsekvens (0) (øvre)
Tysse	Ubetydelig konsekvens (0) (øvre)

Friluftslivsbasert reiseliv i influensområdet	Ubetydelig til noe negativ konsekvens (0/-)
Andre reiselivsaktører/-attraksjoner i Samnanger kommune	Ubetydelig konsekvens (0)
Samlede virkninger	Ubetydelig konsekvens
Begrunnelse samlet konsekvens	Det ventes begrensede virkninger på friluftslivsbasert reiseliv i området og ingen vesentlige virkninger på annet reiseliv. Dette gir samlet ubetydelig konsekvens for temaet i driftsfasen. I anleggsfasen ventes det negativ påvirkning i form av bl.a. støy, visuelle virkninger og redusert framkommelighet flere steder.

Skadereduserende tiltak

- Følgende tiltak er forutsatt at gjennomføres: Opprettholde god dialog mellom Eviny og arrangørene av musikkfestivalen Regndans, slik at det kan hensyntas støyende arbeid og framkommelighet når den pågår.

Følgende tiltak foreslås for å redusere påvirkningen på reiseliv i anleggsperioden:

- Opprettholde adkomst i anleggsperioden.
- Finne alternativ parkering for tilreisende i anleggsperioden.

De foreslåtte tiltakene vil redusere påvirkningen i anleggsperioden, men vil ikke endre vurderingen av varige virkninger av tiltaket for reiseliv.

1 Innledning

Sweco Norge har fått i oppdrag av Eviny å konsekvensutrede nytt Børdalen kraftverk med nettilknytning i Samnanger kommune. Det utredes kun ett alternativ. Dette notatet vurderer reiseliv og følger som et vedlegg til konsesjonssøknaden for Børdalen kraftverk. Eviny søker parallelt om konsesjon for Sotabotnen kraftverk oppstrøms i samme vassdrag. Det er utarbeidet separate utredninger som omhandler konsekvenser for hvert kraftverk alene. Disse følger konsesjonssøknadene for respektive kraftverk.

1.1 Overordnet beskrivelse

Detaljert situasjonsbeskrivelse er gitt i konsesjonssøknaden. En kort beskrivelse gis her.

Tiltakshaveren, dvs. Eviny fornybar AS søker om bygging og drift av følgende anlegg:

Vannkraftanlegg:

- Børdalen kraftverk
- Etablering nødvendige midlertidige og permanente anleggsveier, riggområder, deponi og mellomager i forbindelse med anleggsvirksomheten

Nettanlegg:

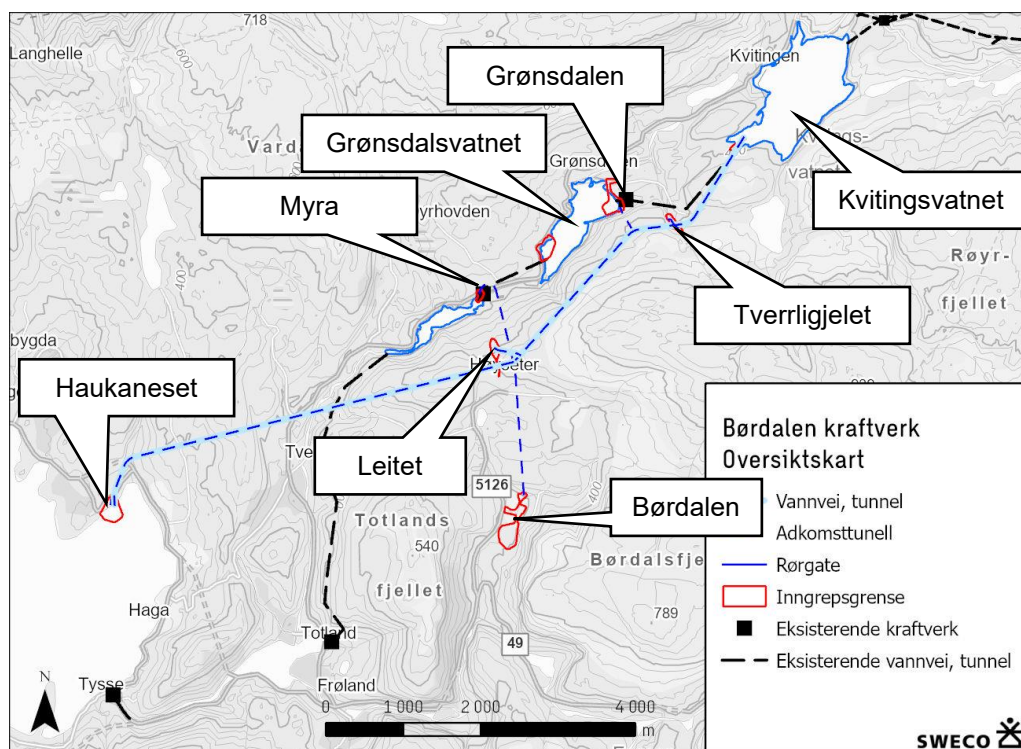
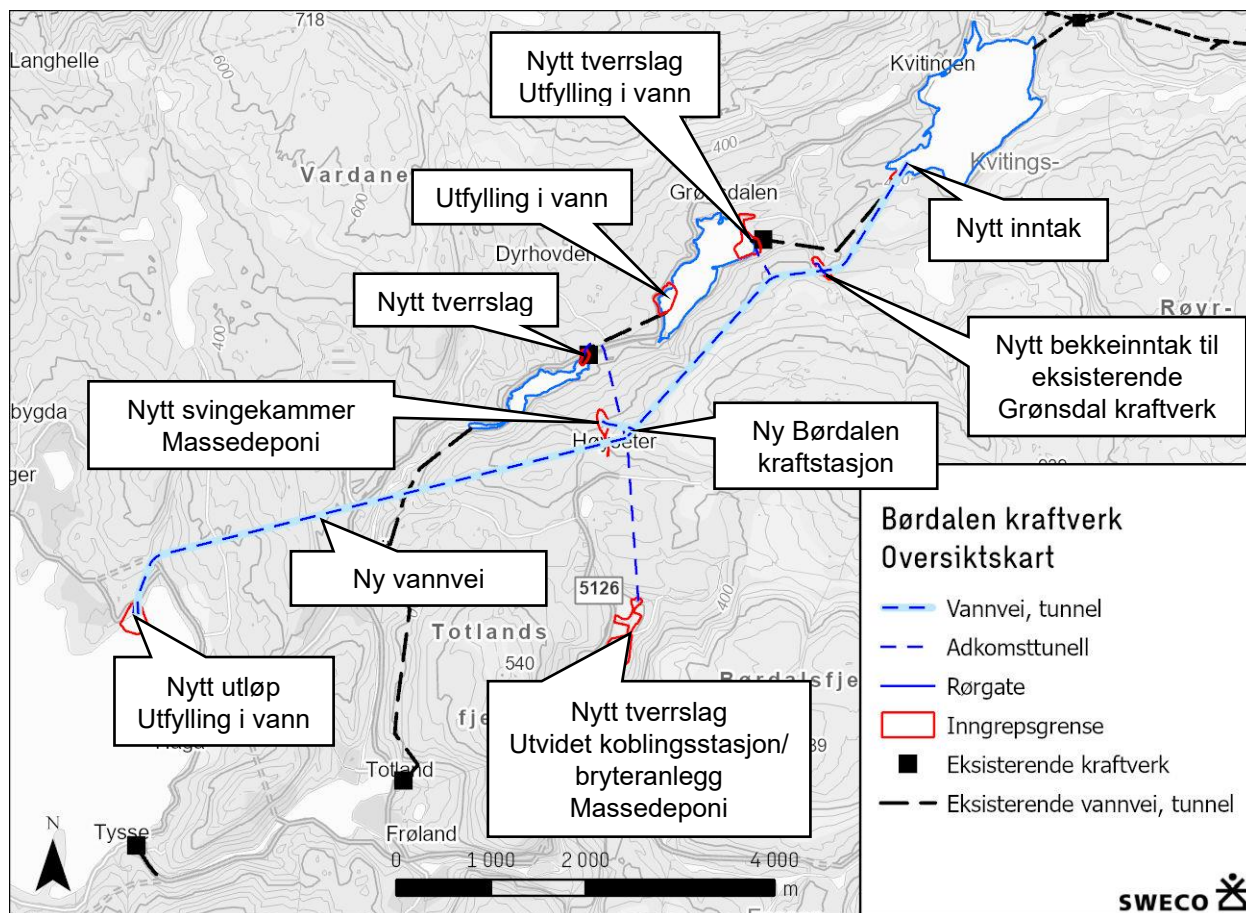
- Kabelanlegg:
 - Ny 420 kV kabel fra Børdalen kraftverk til Samnanger transformatorstasjon.
- Utvidelse av Samnanger transformatorstasjon med nytt bryterfelt

1.2 Børdalen kraftverk

Børdalen kraftverk går mellom Kvittingsvatnet og Samnangerfjorden. Kraftstasjonen plasseres inne i fjellet, i nærheten av Leitet.

Anlegget kommer som et tillegg til eksisterende Grønsdal, Myra, Frøland og Tyssefossen kraftanlegg som til sammen utnytter kraften i vannet fra Kvittingsvatnet til Samnangerfjorden via Grønsdalsvatn, Fiskevatn og Frølandsvatnet. Dagens kraftverk i vassdraget har samlet en installert effekt på 105,8 MW og produserer årlig gjennomsnittlig 496 GWh. Børdalen kraftverk vil øke tilgjengelig effekt, og øke kraftproduksjonen med 80 GWh fra økt fall, redusert flomtap og forbedret virkningsgrad.

Til kraftverket planlegges ny vannvei mellom Kvittingsvatnet og Samnangerfjorden, samt nye adkomsttunneler inn til kraftstasjonen.

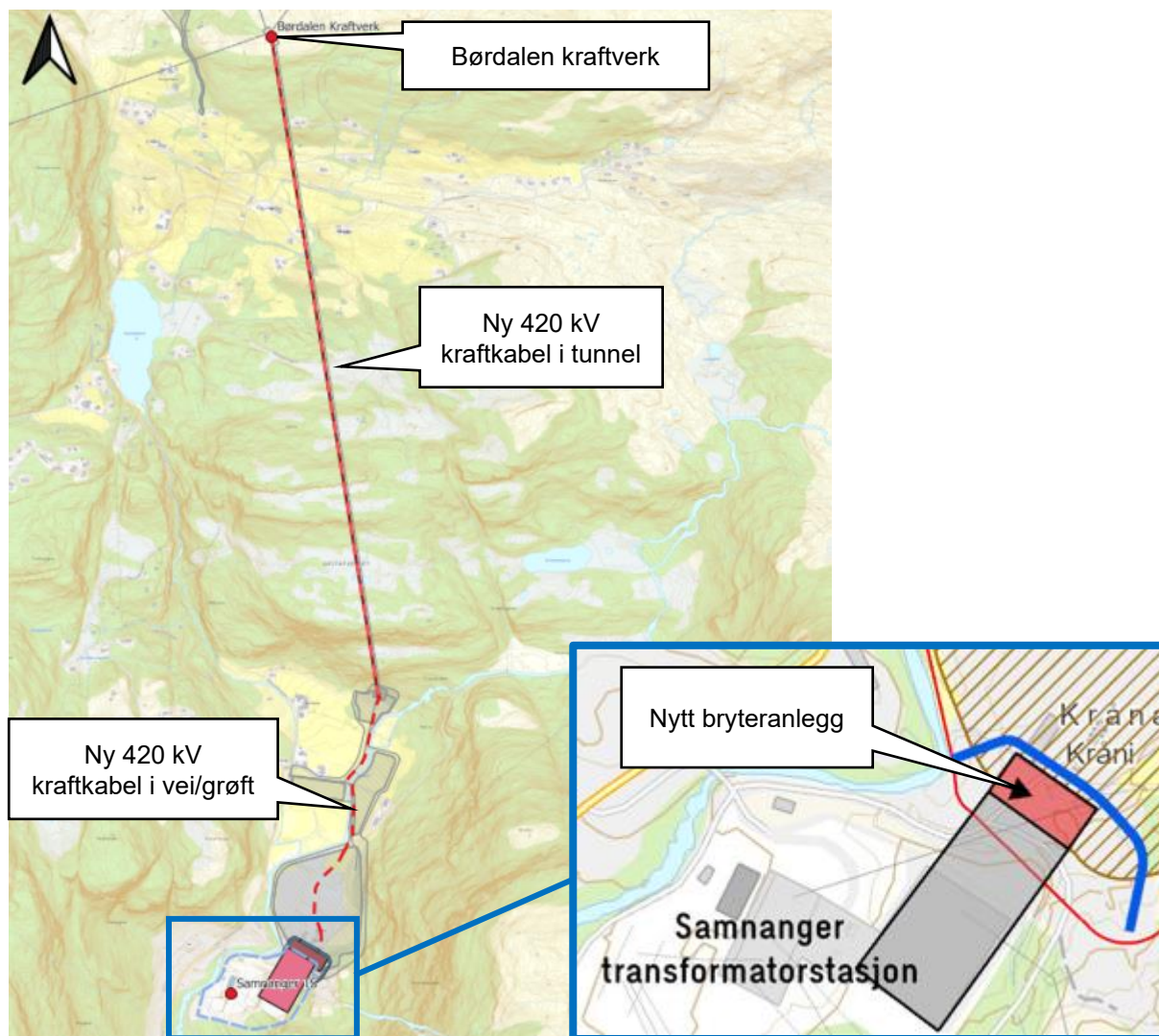

Figur 1-1. Oversikt over nye Børdalen kraftverk.

1.3 Nettanlegg

I forbindelse med søknad om konsesjon for utbygging av Børdalen kraftverk søkes det også om tilhørende nettanlegg.

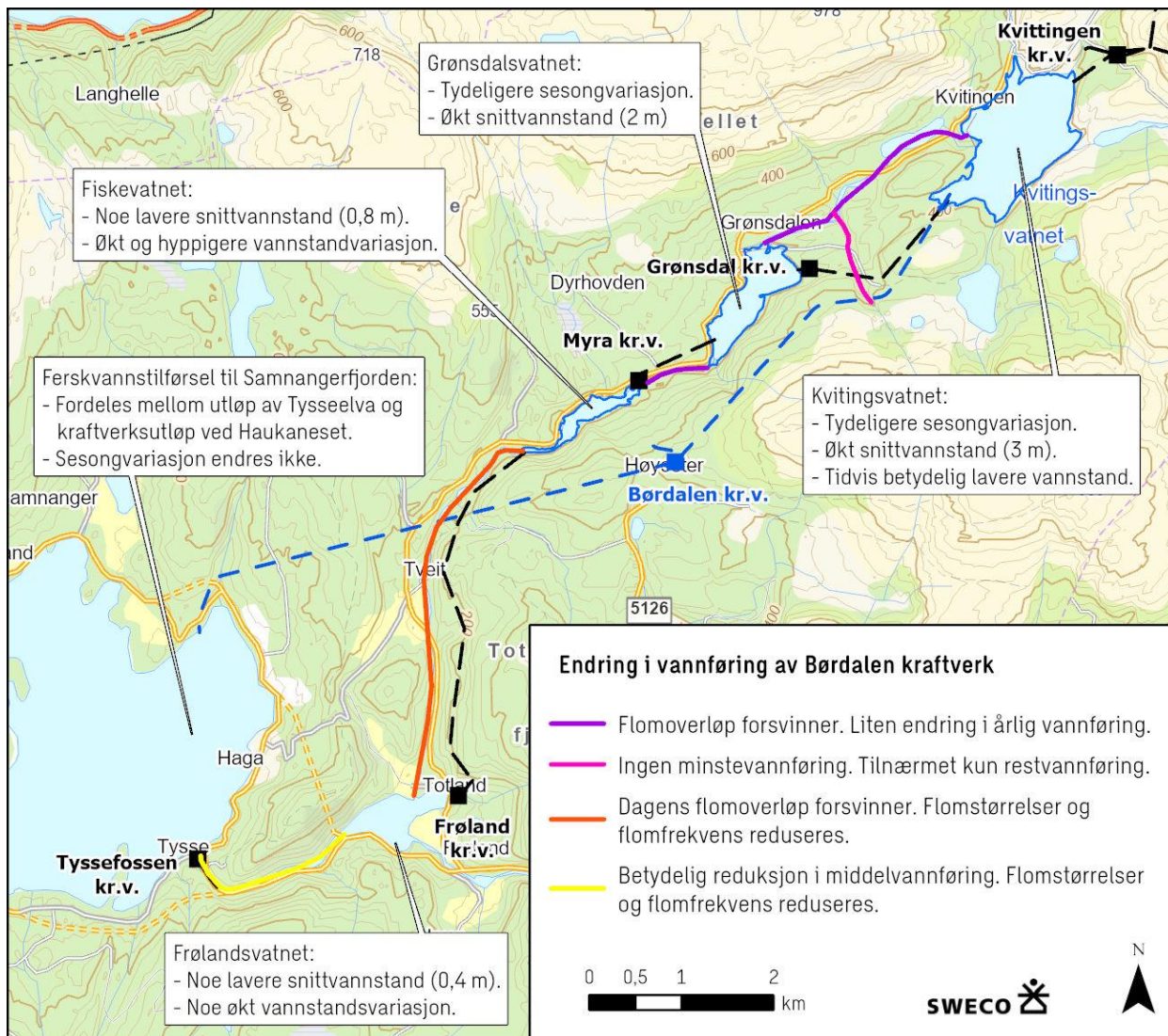
Nettilknytning for Børdalen kraftverk blir en 420 kV kabel som legges i en ca. 1 m bred betongkanal. Denne går fra kraftverket i fjell, gjennom adkomsttunnelen, ut til påhugg i Børdalen. Fra påhugget legges kabelkanalen langs planlagt ny vei/grøft og deretter gjennom planlagt massedeponi, fram til nytt bryterfelt i eksisterende Samnanger transformatorstasjon.

Figur 1-2: Oversikt over ny kraftkabel og tilkobling til Samnanger transformatorstasjon med nytt bryteranlegg

1.4 Hydrologiske endringer

De forventede hydrologiske endringene som følge av Børdalen kraftverk beskrives kortfattet her. For mer beskrivelse av metodikk, hydrologisk grunnlag og resultat av hydrologisk analyser, henvises det til konsesjonssøknadens kapittel 3.

Figur 1-3. Oversiktskart over vassdraget med eksisterende og planlagt kraftverk. Forventede hydrologiske endringer er også grovt skissert. Kart: Sweco.

1.5 Nullalternativet

Nullalternativet er forventet situasjon i influensområdet, dersom de planlagte tiltakene ikke blir gjennomført. Alternativet tar utgangspunkt i dagens miljøtilstand og beskriver den mest realistiske utviklingen i utredningsområdet. Nullalternativet er sammenligningsgrunnlaget for vurdering av påvirkning og konsekvens av planlagt tiltak (nullalternativet har per definisjon konsekvensen 0). Nullalternativet inkluderer vedtatte planer og tiltak innenfor influensområdet for prosjektet.

De berørte arealene for Børdalen kraftverk er i kommuneplanens arealdel for Samnanger kommune i all hovedsak regulert som LNFR (landbruk, natur, friluftsliv og reindrift), mens dagens portalbygg for

Grønsdal kraftverk er regulert til «andre typer bebyggelse og anlegg». Det ventes at status for disse områdene i nullalternativet vil være likt som i dag. Et areal ved Leitet er avsatt til fritidsbolig. Området er ikke utbygd og ettersom det ikke foreligger en vedtatt reguleringsplan og ingen reguleringsplan er under arbeid, vurderes nullalternativet å være slik arealet er i dag (skogkledd).

I Børdalen er det et detaljregulert næringsområde (*Børdalen næringsområde*) like sør for Samnanger transformatorstasjon. Terrenginngrep i forbindelse med etablering av et datasenter på området er gjennomført, og bygninger har blitt satt opp. Ferdigstilling av næringsområdet inngår i nullalternativet. I Børdalen pågår det også arbeid rundt *Samnanger Transformatorstasjon*. Ingen informasjon om planene til Statnett rundt stasjonen ligger offentlig tilgjengelig. Sweco har ikke fått informasjon om hvordan arbeidet skal ferdigstilles fra Statnett eller andre. I nullalternativet er det lagt til grunn at transformatorstasjonen er noe utvidet i nord, og at arealer brukt som rigg i anleggsperioden er istandsatt til jordbruksareal. S

I influensområdet for tiltaket er det flere vedtatte reguleringsplaner (en ved Haukaneset og en sør for Tysseelva) som allerede er realisert.

1.6 Utredningskrav

I henhold til NVEs veileder for konsesjonssøknad vannkraftanlegg skal fagtema reiseliv utredes dersom tiltaket er planlagt i et område som benyttes til reiseliv, og tiltaket kan ha virkninger for naturområder eller -elementer, landskapselementer eller kulturminner som har verdi for reiseliv (NVE, 2024). Ettersom tiltaket ligger i en region med mye reiselivsaktivitet er temaet vurdert som relevant å utrede.

NVEs veileder for konsesjonssøknad vannkraftanlegg har krav til at følgende utredes:

- Mest sentrale områder for reiseliv
- Synliggjøre reiselivets bidrag til verdiskaping og sysselsetting i regionen
- Særlig viktige landskapssområder og turistattraksjoner
- Redegjør for reiselivsaktiviteter og -aktører, og eventuelle turistanlegg (hoteller, campingplasser) i influensområdet.
- Viktige attraksjoner eller områder for reiselivet, som eksempelvis særlig viktige landskapsområder, skal beskrives og framstilles på kart sammen med tiltaket.

Det er i utredningen fokusert på det som er beslutningsrelevant for Børdalen kraftverk.

1.7 Metode

Det er ikke utarbeidet anerkjent metodikk for utredning av reiseliv. NVE beskriver i sin veileder for konsesjonssøknad vannkraftanlegg (NVE, 2024) at:

«Områdets verdi for reiseliv skal vurderes basert på dagens bruk, bidrag til verdiskaping og sysselsetting, eksisterende planer, og ut fra områdets egnethet og potensial for nye eller videreutvikling av eksisterende reiselivsaktiviteter. Det bør framgå i hvilken grad området har betydning for reiselivet i lokal, regional, nasjonal eller internasjonal sammenheng.»

NVE henviser videre til at verdikriterier for reiseliv beskrevet i Olje- og Energidepartementets *Retningslinjer for små vannkraftverk* (OED, 2007) skal benyttes, både for utredning av store og små vannkrafttiltak.

Tabell 1-1 redegjør for kriteriene som er benyttet for å vurdere verdi for fagtema reiseliv i dette notatet. Disse er basert på verdikriterier for reiseliv i OEDs retningslinjer (2007) og supplert med kriterier hentet fra tilsvarende utredninger (Multiconsult 2023).

Tabell 1-1: Verdikriterier for fagtema reiseliv.

Verdi	Kriterier
-------	-----------

Stor/svært stor	Flere og ulike næringsaktører. Mange markeder og segmenter til stede, både nasjonale og utenlandske besøkende. Attraksjoner og næringsaktører av nasjonal betydning. Næringen av stor betydning for kommunene i området. Område som er vesentlig for ivaretaking av det norske reiselivsproduktet og nasjonalt viktige reiselivsdestinasjoner hvor landskapet eller naturen er en vesentlig del av attraksjonen.
Middels	Signifikant næring med flere bedrifter. Varierte markeder som besøker ulike attraksjoner. Hovedsakelig hjemmemarkedet. Område som er vesentlig for ivaretaking av det regionale eller lokale reiselivsproduktet, og regionalt og lokalt viktige reiselivsdestinasjoner hvor landskapet eller naturen er en vesentlig del av attraksjonen.
Noe	Lite utviklet næring med enkeltbedrifter som kan ha en viss lokal betydning. Få gjester. Hovedsakelig regionale markeder. Andre reiselivsdestinasjoner der landskap eller natur er en vesentlig del av attraksjonen.
Uten betydning	Ingen reiselivsnæring og ingen turister.

NVEs veileder beskriver videre for påvirkning:

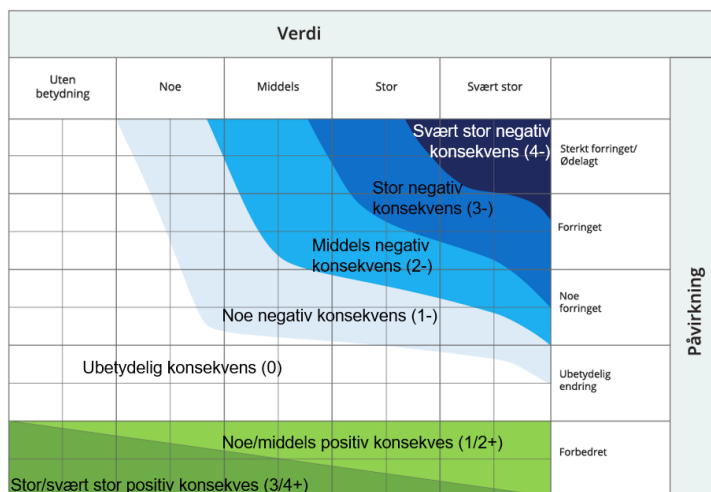
«Konsekvensene for reiselivet skal vurderes ut fra hvordan utbyggingen vil kunne påvirke verdien av området for reiselivet og dermed verdiskaping og sysselsetting. Det er konsekvenser for bruksverdien av området for reiselivet som skal vurderes, herunder om tiltaket kan endre omfanget av aktiviteter, bruk eller bruksmuligheter for reiselivsnæringen.»

Ut fra dette er kriteriene i Tabell 1-2 benyttet for vurdering av påvirkning for reiseliv i dette notatet (jfr. Multiconsult 2023).

Tabell 1-2: Kriterier for vurdering av påvirkning for fagtema reiseliv.

Virkning	Kriterier
Ødelagt/sterkt forringet	Tiltaket vil i stor grad redusere mulighetene for vekst og utvikling innen næringen.
Forringet	Skadevirkningene er merkbare og betydelige, men først og fremst for deler av området eller en gren av næringen, mens andre i mindre grad påvirkes negativ.
Noe forringet	Tiltaket vil ha mindre, oftest lokale og avgrensede skadevirkninger for næringen.
Ubetydelig endring	Tiltaket har ingen/ubetydelige virkninger på dagens eller fremtidig aktivitet.
Noe forbedret	Tiltaket vil ha små positive virkninger for dagens eller framtidig aktivitet i området.
Vesentlig forbedret	Tiltaket vil ha middels positive virkninger for dagens eller framtidig aktiviteter i området.
Sterkt forbedret	Tiltaket vil ha store positive virkninger for dagens eller framtidig aktivitet i området.

Konsekvensvifta i Miljødirektoratets veileder M-1941 (Miljødirektoratet, 2025) er benyttet for å sammenstille verdi og påvirkningsgrad til en konsekvens, se Figur 1-4.

Figur 1-4. Metodikk brukt for å sammenstille verdi og påvirkning for reiseliv til en konsekvensgrad. Kilde: M-1941 (Miljødirektoratet, 2025).

Fagutreder for fagtema reiseliv har vært Gunhild Borøchstein, Sweco. Solveig Angell-Petersen, Sweco har utført kvalitetskontroll.

1.8 Overordnede føringer for fagtema reiseliv

Statlige mål og føringer

Nasjonal reiselivsstrategi 2030 ble lansert våren 2021. I den forbindelse har nærings- og fiskeridepartementet publisert et *Veikart for reiselivsnæringen* (2024) som beskriver mål og ambisjoner for næringen. Disse er: 1. Et mer lønnsomt reiseliv: Reiselivsnæringen skal øke sin konkurranseevne og verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. 2. Et grønnere reiseliv: Reiselivsnæringen skal redusere sitt klima- og miljøavtrykk og ta hensyn til naturens tålegrenser. 3. Et lokalt bærekraftig reiseliv: Reiselivsnæringen skal bidra til bærekraftige og attraktive lokalsamfunn og reisemål over hele landet.

Regionale planer

I juni 2021 vedtok fylkestinget i Vestland fylkeskommune regional plan for innovasjon og næringsutvikling 2021-2033, *Berekraftig verdiskaping*. Det ble også vedtatt å utarbeide en temaplan for reiseliv (2022). Denne baserer seg på Nasjonal reiselivsstrategi 2030 og setter som hovedmål at «Vestland fylke skal gjennom berekraftig reiselivsutvikling vere eit attraktiv val for kvalitetsbevisste gjestar som bidreg til lokal verdiskaping i Vestland.» Planen har seks satsinger med tilhørende delmål: Synlighet, forretningsmodell og struktur, omstilling og utvikling, helårsaktivitet, attraktive, lokale arbeidsplasser, og besøksforvaltning.

Kommunale planer

Kommuneplanen sin samfunnsdel er det øverste styringsdokumentet i Samnanger kommune. Denne hadde høringsfrist 22.05.2025. Til planen er det utarbeidet et *Fagnotat Næringsutvikling* (2025a). Dette inngår som en del av kunnskapsgrunnlaget for rullering av kommuneplanen sin samfunnsdel, og omhandler reiseliv som et eget punkt.

1.9 Kunnskapsgrunnlaget

Det er innhentet nøkkeltall fra Visit Norway, som publiserer de viktigste tallene om turisme i Norge. Også NHO Reiseliv har nettsider med oppdaterte tall om reiselivsnæringen, inkludert statistikk for hver kommune.

Det er benyttet relevante rapporter og analyser, for eksempel *Destinasjonsanalyse Bergensregionen* (2024).

Planer i Vestland fylkeskommune og Samnanger kommune omhandler reiseliv på regionalt og lokalt nivå (se 2.1).

For spesifikke attraksjoner og aktører er kunnskapsgrunnlaget først og fremst basert på den enkeltes nettsider.

Muntlige kilder:

- Tone Tysseland Holmefjord, Regndans festival – 17. september 2025
- Gudveig Solberg, Gaupholm Camping – 21. mai 2025.
- Reidun Marie Lillebø, Samnanger kommune- 17. desember 2025

Fagutreder for reiseliv i Sweco befarte området 2.september 2025.

1.10 Influensområde for reiseliv

Et influensområde omfatter alle områder som blir direkte eller indirekte berørt av tiltaket. For reiseliv vil påvirkningen ikke bare begrense seg til direkte besøksmål, men kan også ha betydning for overnatting, servering, transport og opplevelsesbedrifter i nærliggende områder. Den geografiske avgrensingen av influensområdet er satt til østre del av Samnanger kommune samt indre del av Samnangerfjorden.

2 Beskrivelse av overordnet situasjon

2.1 Reiselivets betydning for Norge og Vestland

Reiselivets verdiskaping nådde 120,6 milliarder kroner i 2024 (Innovasjon Norge 2025a), se Tabell 2-1 og Tabell 2-2. I 2024 var 60 prosent av totalforbruket på reiser i Norge knyttet til ferie- og fritidsreiser, mens 40 prosent var fra forretningsreiser. Nordmenn stod for 3 av 4 brukte kroner på reisene i Norge. Etter pandemien har nordmenn fortsatt å utforske sitt eget ferieland. I 2024 gjennomførte nordmenn hele 19,8 millioner feriereiser innenlands. Det har også vært en betydelig vekst i volumet av utenlandske turister. En svak kronekurs medfører at det er dyrere for nordmenn å feriere i utlandet, mens utenlandske besøkende her får desto mer igjen for pengene (Innovasjon Norge 2025b).

Tabell 2-1. Verdiskaping per reiselivsbransje i Norge i 2024. Verdiskaping beregnes som summen av driftsresultat og lønnskostnad. Kilde: Visit Norway.

Bransje	Verdiskaping 2024
Serveringsvirksomhet	32 258 998 261
Kultur og underholdning	15 666 264 978
Transport	48 523 482 211
Formidling	4 958 196 268
Overnattingsvirksomhet	19 242 256 000
Sum	120 649 197 718

Vestland er det største reiselivsfylket i Norge etter Oslo. Bergen er den viktigste innfartsåren til regionen og mange av reisene som gjøres videre ut i regionene, blir planlagt på turistinformasjonen i Bergen. Den viktigste merkevaren i Vestland er fjord- og fjellandskapet. Vakker natur, ren luft, god plass og lokal identitet står i høy kurs hos besøkende. Fjordene er ideelle for aktiviteter som båtliv, fiske, kajakkpadling og fjordcruise – og som utgangspunkt for fjellvandring (Vestland fylkeskommune 2022; Menon Economics 2024).

Tabell 2-2. Oversikt over verdiskaping per fylke i 2024. Verdiskaping beregnes som summen av driftsresultat og lønnskostnad. Vestland er uthøvet. Kilde: Visit Norway.

Fylke	Sum	Fylke	Sum
Agder	5 837 965 968	Svalbard	626 439 000
Akershus	12 961 790 255	Telemark	2 049 743 000
Buskerud	4 155 244 000	Troms	4 456 500 708
Finnmark	2 313 560 666	Trøndelag	7 839 945 056
Innlandet	5 262 520 000	Vestfold	3 208 414 000
Møre og Romsdal	4 252 810 420	Vestland	16 203 731 699
Nordland	7 588 597 034	Østfold	3 087 466 000
Oslo	31 497 854 786	Ukjent	12 788 126
Rogaland	9 293 827 000	Totalt	120 649 197 718

2.2 Reiselivets betydning for Samnanger

Visit Bjørnafjord er destinasjonsselskapet for kommunene rundt Bjørnefjorden: Samnanger, Tysnes og Bjørnafjorden. I *Destinasjonsanalyse Bergensregionen*¹, utført på vegne av NHO Reiseliv, trekkes Samnanger frem som en av kommunene i regionen med lavest aktivitet i reiselivsnæringen (Menon Economics 2024:32). I 2024 ga reiselivet i Samnanger en verdiskapning på 22 mill. kroner (se Tabell 2-1). I 2023 ga reiselivet 101-500 kr i skatteinntekt per innbygger i Samnanger (se Figur 2-1). Tabell 2-4 viser antall lønnstagere innenfor reiselivsnæringen i Samnanger kommune i 2024. Samnanger kommune (2025a) viser i *Fagnotat næringsutvikling* til at kommunen ligger tett på populære turistdestinasjoner som Hardangerfjorden og fjellområdene rundt Eikedalen. Særlig Eikedalen Skisenter er en populær vintersportsdestinasjon, og godkjennelsen av reguleringsplan for Eikedalen Inn Fjellandsby ligger til rette for økning innenfor reiseliv i kommunen.

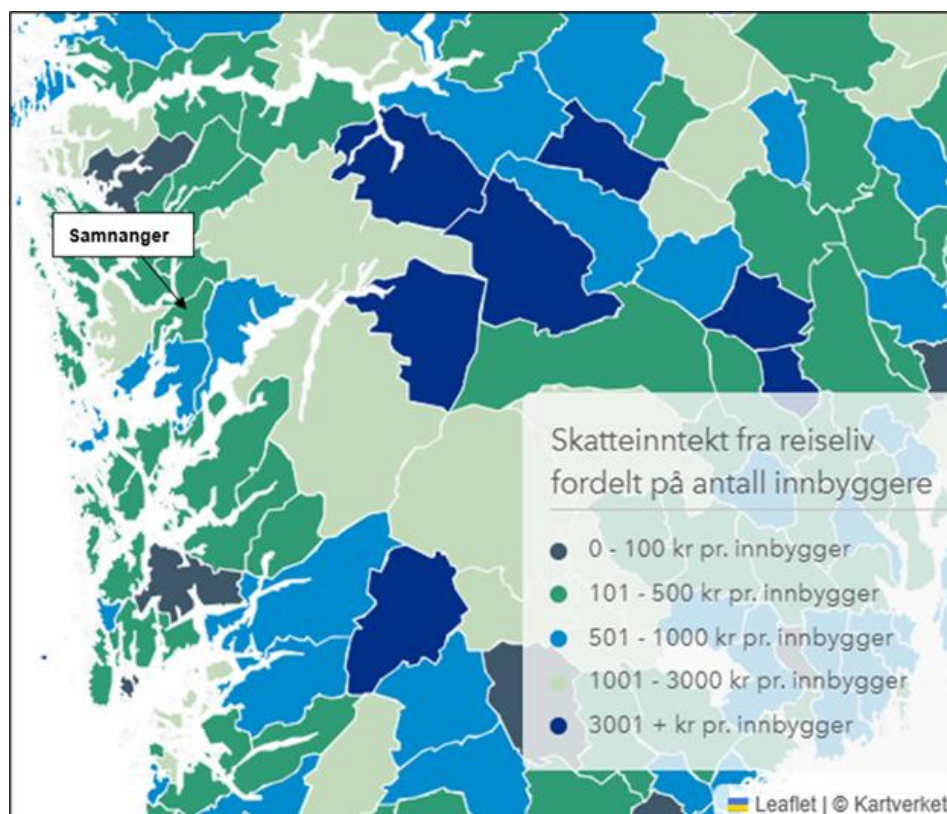
Friluftslivsmulighetene i Samnanger er en viktig del av det som markedsføres ovenfor tilreisende. En del bobilturister finner blant annet veien opp til Kvitingsvatnet og bruker det som utgangspunkt for turer og fiske i området (Tone Tysseland Holmefjord, personlig kommunikasjon). *Konsekvensene av Børdalen kraftverk for fagtema friluftsliv er utredet i en egen fagrapport.*

Tabell 2-3. Reiselivets verdiskapning for kommunene i Vestland fylke i 2024. Samnanger og Kvam er uthevet. Kilde: Visit Norway.

Kommune	Verdiskapning	Kommune	Verdiskapning
Alver	171 996 000	Luster	221 350 000
Askvoll	15 598 000	Lærdal	42 960 000
Askøy	192 464 000	Masfjorden	3 550 000
Aurland	614 684 000	Modalen	1 828 000
Austevoll	81 732 000	Osterøy	77 128 000
Austrheim	26 364 000	Samnanger	22 030 000
Bergen	7 749 787 699	Sogndal	284 865 000
Bjørnafjorden	498 275 000	Solund	6 051 000
Bremanger	37 912 000	Stad	89 518 000
Bømlo	49 907 000	Stord	239 438 000
Eidfjord	62 308 000	Stryn	432 668 000
Etne	27 612 000	Sunnfjord	419 939 000
Fedje	733 000	Sveio	22 612 000
Fitjar	12 831 000	Tysnes	11 412 000
Fjaler	31 045 000	Ullensvang	395 576 000
Gloppen	61 999 000	Ulvik	77 595 000
Gulen	182 292 000	Vaksdal	15 740 000
Hyllestad	7 485 000	Vik	19 877 000
Høyanger	19 835 000	Voss	451 886 000
Kinn	2 819 508 000	Øygarden	391 763 000

¹ Bergensregionen består av kommunene Bergen, Samnanger, Bjørnafjorden, Øygarden, Askøy, Modalen, Osterøy, Alver, Austrheim, Fedje, Masfjorden og Gulen.

Kvam	175 978 000	Årdal	33 843 000
Kvinnherad	101 757 000	Totalt	16 203 731 699

Figur 2-1. Skatteinntekt fra reiseliv i Samnanger og Kvam. Kilde: NHO Reiseliv/Menon Economics.

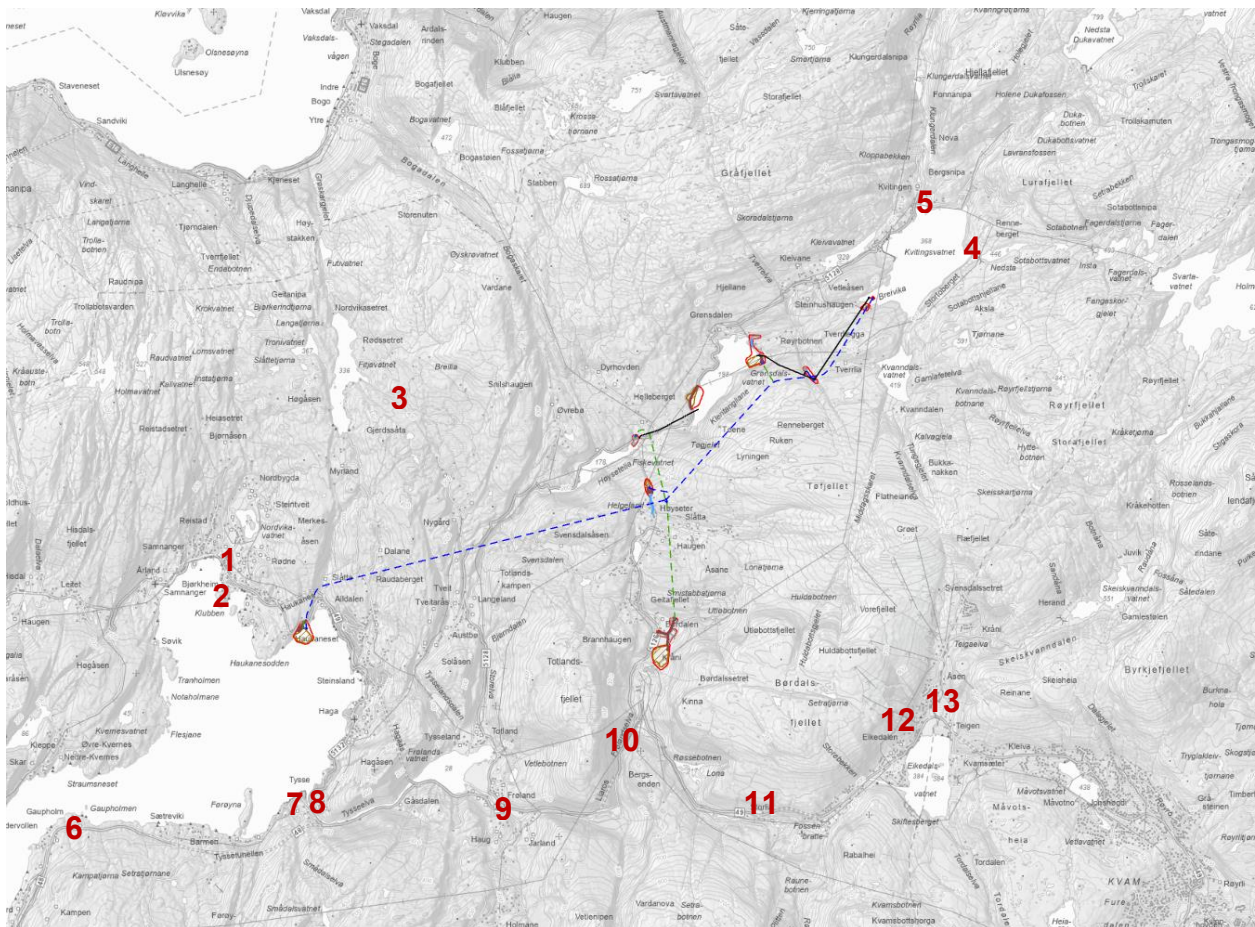
Tabell 2-4. Antall lønnstakere innenfor reiselivsnæringen i Samnanger kommune i 2024. Kilde: Visit Norway.

Næring	Lønnstakere (reiseliv)	Samme periode året før	%-endring	Lønnstakere (alle næringer)	Andel reiseliv
Formidling	0	0	-100 %	541	0,0 %
Kultur og underholdning	0	0	-100 %	541	0,0 %
Overnattingsvirksomhet	21	21	1 %	541	3,9 %
Serveringsvirksomhet	3	2	57 %	541	0,5 %
Transport	10	9	11 %	541	1,8 %
Totalt	34	32	7 %	541	6,2 %

3 Verdier og påvirkning på reiselivet i regionen

3.1 Verdier for reiseliv i Samnanger kommune

Dette kapittelet beskriver og vurderer verdien til reiselivsaktører og reiselivsattraksjoner i Samnanger kommune. Verdivurderingen er gjort på bakgrunn av kriteriene vist i Tabell 1-1. I Tabell 3-1 er fremhevede reiselivsaktører/attraksjoner i Samnanger kommune beskrevet nærmere. Disse vises på kart i Figur 3-1.

Figur 3-1. Kart som viser det planlagte tiltaket, samt fremhevede reiselivsaktører/attraksjoner i Samnanger, se Tabell 3-1.

Tabell 3-1. Fremhevede reiselivsaktører/attraksjoner i Samnanger – og deres verdi. Attraksjonene er vist på Figur 3-1 med kartnummereringen angitt i tabellen.

Kart nr.	Navn	Kommune	Beskrivelse	Verdi
1	Bjørkheim kro og motell	Samnanger	Bjørkheim kro og motell tilbyr mat og overnatting og er et fast stoppested for mange som ferdes mellom Bergen og Hardanger (Bjørkheim kro og motell u.d.)	Middels

2	Bjørkheim sauna	Samnanger	Bjørkheim sauna er en badstue ved Teigavika bade plass og friluftsområde. Badstuen kan bookes mot betaling (Bjørkheim sauna u. d.).	Noe
3	Totræna vinterpark	Samnanger	Totræna vinterpark tilbyr preparerte skiløyper og lysløyper. Her finnes stadion med flere fasiliteter, inkludert skilekeområde, varmetue, smørebu og en avgiftsbelagt parkeringsplass like ved (Samnanger IL u. d.).	Middels
4	Tvillingfossene/ Sotafossene	Samnanger	Sotafossene som renner fra Sotabotnen til Kvitingvatnet blir også kalt Tvillingfossene. Ved større vannføringer blir fossene synlige og utgjør et fotopunkt for tilreisende (se Figur 3-2).	Noe
5	Musikkfestivalen Regndans	Samnanger	Musikkfestivalen <i>Regndans</i> ble arrangert utendørs på Kvitingen gård i 2024 og 2025. Besøktallet var ca. 200 (Regndans 2025).	Noe
6	Gaupholm Camping	Samnanger	Gaupholm Camping ligger ved Samnangerfjorden i Tysse (Figur 3-3). De tilbyr fire hytter, bobil- og telt plassen, samt båtutleie (Gaupholm Camping u. d.). Gudveig Solberg v/Gaupholm Camping opplyser imidlertid at de planlegger å oppheve driften etter 2025.	Noe
7	Tysse	Samnanger	Tysse er administrasjonssenteret i kommunen og det historiske tettstedet i Samnanger. Her ligger gamle trehus, samt spor etter stedets viktige industri- og fabrikkhistorie. Her er det landhandleri og det blir det arrangert kunstutstillinger om sommeren. Det er anlagt et nytt kaiområde med landgang for småbåter. Kommunens tusenårssted med tilhørende park ligger også på Tysse (Samnanger kommune 2025b). Se også punkt 8.	Stor
8	Fjordtønna	Samnanger	Fjordtønna er en produksjonsbedrift i Tysse holder som gamle bødtkertradisjoner i hevd. Bedriften også tar også imot grupper for omvisning i fabrikk (Samnanger kommune 2025b).	Noe
9	Antons kulturhistoriske senter	Samnanger	Antons kulturhistoriske senter holder til på Frøland og har utstilt gamle kjøretøy og andre gjenstander fra 1950 og -60-tallet. Man kan besøke senteret i åpningstiden eller bestille omvisning. Senteret har også en kafé (Samnanger kommune 2025b).	Noe
10	Mørkhølen	Samnanger	Mørkhølsfossen ligger ved en rasteplass langs Fv. 49. Her står også Mørkhøl bru, en kvelvbro fra 1898. Både fossen og broen er populære fotopunkt (se Figur 3-4).	Middels
11	Fossen bratte	Samnanger	Fossen bratte like før Eikedalen er et populært fotopunkt. Fylkesveien er tilrettelagt for stopp ved fossen. I dagene etter den tyske invasjonen i Norge, 9. april 1940, ble Fossen Bratte åsted for en optimistisk norsk motoffensiv som skulle avskjære den tyske framrykkingen mot Voss (Bjørke 1989:43). På platået over Fossen Bratte er det satt	Middels

			opp en kanon, et infoskilt og en bautastein med en minneplate over de tre nordmennene som mistet livet i kampene (se Figur 3-5).	
12	Eikedalen Skisenter	Samnanger	I Eikedalen finnes det skitrekk, skiutleie og skiskole. Skisenteret har også en kafeteria (Eikedalen Skisenter u. d.). Eikedalen Skisenter er mye brukt som destinasjon for skoleskidager og er et veletablert vintersportssted blant besøkende fra Bergen. Kjøretiden fra Bergen er ca. en time.	Stor
13	Eikedalen fjellandsby	Samnanger	I Eikedalen er eksisterende hytteområde under fortetting med mer enn 100 nye fritidsboliger i ulike byggetrinn og prosjekter (Eikedalen Inn Fjellandsby 2024).	Stor

Figur 3-2. Nærbilde av Tvillingfossene/Sotafossene. Foto: Roger Sørstø Andersen, Sweco.

Figur 3-3. Gaupholm Camping. Foto: Malin Høvik Flesland, Sweco.

Figur 3-4. Mørkhøl bru. Foto: Anne Drageset, Sweco.

Figur 3-5. Krigsminnesmerket på toppen av Fossen Bratte. Foto: Anne Drageset, Sweco

3.2 Vurdering av samlet påvirkning på reiselivet

Børdalen kraftverk vil ikke direkte påvirke noen av identifiserte reiselivsattraksjonene i kommunene i betydelig grad (Tabell 3-1). Påhugget ved Haukaneset vil bli synlig fra Gaupholm Camping, Fjordtønna og Tysse, men på så lang avstand at dette ikke vurderes å ha vesentlig negativ virkning for reiselivet. Ved Kvitingvatnet vil hurtigere vannstandsvariasjoner kunne påvirke opplevelsen for folk som oppholder seg i nærområdet noe, og det blir inngrep i forbindelse med inntak og lukehus i sørenden. Ettersom vannet allerede er sterkt regulert, og tiltakene kommer i tilknytning til eksisterende vannkraftsinngrep, vurderes det ikke at dette gir vesentlige ytterligere negative virkninger for reiselivsattraksjonene i området. Dette inkluderer Tvillingfossene/Sotafossene som fotopunkt.

Friluftsliv generelt er en attraksjon for reiselivet i regionen. Områdene som berøres av tiltaket er i stor grad benyttet i hovedsak av lokale, men enkelte områder også av tilreisende brukere (se fagrapport friluftsliv for mer detaljer). Med tanke på fiske i Kvitingvatnet, Grønsdalsvatnet, Fiskevatnet og Frølandsvatnet vurderes tiltakene til å ikke ha noe påvirkning på fiskeutøvelsen. Tiltakene i form av hyppigere endringer i vannstand i Fiskevatnet og beslag av areal grunnet deponi i Grønsdalsvatnet kan ha negativ innvirkning på fisk, men vil ikke påvirke fritidsfiske i nevneverdig grad (se fagrapport naturmangfold i ferskvann og vannmiljø og fagrapport friluftsliv). Det bemerkes at dagens regulering allerede har påvirket produksjonen.

Utbygging vil medføre redusert middelvannføring i Storelva og Tysseelva, noe som kan medføre at det blir noe forringede forhold for sportsfiske etter laks og sjøørret på strekningen mellom Frølandsvatnet og Tyssefossen kraftverk. Indre del av Samnangerfjorden benyttes også til friluftsliv. Det blir negative konsekvenser av tiltaket som følge av inngrep rundt nytt tunnelpåhugg og utløp i fjorden. Det ventes noe påvirkning på fritidsfiske, bading/klippehopping og endringer i isforhold ved Haukaneset. Samlet konsekvens for friluftsliv av utbygging ventes å bli noe negativ, noe som ventes å gi begrensede

ringvirkninger for friluftslivsbasert reiseliv. De viktigste områdene for tilreisende friluftslivsbrukere blir ikke vesentlig berørt av tiltaket.

Som det kommer frem i utredningen av kulturmiljø vil Børdalen kraftverk ha negative konsekvenser for kulturmiljø som befinner seg i Børdalen, men dette vurderes til å ikke påvirke selve reiselivet. Mørkhøi bru er Børdalens nærmeste attraksjon, og avstanden her er for stor til at den påvirkes. Endret vannføring i Tyssefossen kan ha noe påvirkning for nærliggende attraksjoners visuelle oppfatning (se fagrapport landskap og fagrapport kulturmiljø). Det vurderes likevel å bli ubetydelig konsekvens for reiseliv av endret vannføring for attraksjonene Fjordtønna og Tysse, men i øvre sjikt.

De andre resterende reiselivsattraksjonene i kommunen vil ikke bli påvirket av tiltaket i driftsfasen.

Det vil bli forstyrrelser på omgivelsene i anleggsfasen i form av støy, visuelle virkninger og tidvis redusert framkommelighet. Dette ventes særlig å gjelde oppover langs Samnangervassdraget ved Myra og forbi Grønsdalsvatnet, i Børdalen, Leitet og ved Haukaneset. Støyende arbeid og redusert framkommelighet akkurat når Musikkfestivalen Regndans pågår ved Kvitingvatnet vil kunne påvirke denne negativt. Det er forutsatt at arbeidet kan justeres slik at dette ikke skjer.

Samlet blir det *ubetydelig konsekvens for reiselivet* i regionen av utbyggingen av Børdalen kraftverk. I anleggsfasen kan utbygging, da særlig i Børdalen, ved Grønsdalsvatnet/Myra og nede ved Haukaneset gi lokale, negative virkninger på framkommelighet og attraktivitet rundt de planlagte tiltakene for reiselivet. Se oppsummering i Tabell 3-2.

Tabell 3-2. Oppsummering og samlet konsekvens for reiseliv av Børdalen kraftverk.

Reiselivsaktører/-attraksjoner	Konsekvens i driftsfasen av Børdalen kraftverk
Tvillingfossene/Sotafossene	Ubetydelig konsekvens (0)
Musikkfestivalen Regndans	Ubetydelig konsekvens (0)
Gauphom camping	Ubetydelig konsekvens (0)
Fjordtønna	Ubetydelig konsekvens (0) (øvre)
Tysse	Ubetydelig konsekvens (0) (øvre)
Friluftslivsbasert reiseliv i influensområdet	Ubetydelig til noe negativ konsekvens (0/-)
Andre reiselivsaktører/-attraksjoner i Samnanger kommune	Ubetydelig konsekvens (0)
Samlede virkninger	Ubetydelig konsekvens
Begrunnelse samlet konsekvens	Det ventes begrensede virkninger på friluftslivsbasert reiseliv i området og ingen vesentlige virkninger på annet reiseliv. Dette gir samlet ubetydelig konsekvens for temaet i driftsfasen. I anleggsfasen ventes det negativ påvirkning i form av bl.a. støy, visuelle virkninger og redusert framkommelighet flere steder.

4 Skadereduserende tiltak

Følgende tiltak er forutsatt at gjennomføres:

- Opprettholde god dialog mellom Eviny og arrangørene av musikkfestivalen Regndans, slik at det kan hensyntas støyende arbeid og framkommelighet når den pågår.

Følgende tiltak foreslås for å redusere påvirkningen på reiseliv i anleggsperioden:

- Opprettholde adkomst i anleggsperioden.
- Finne alternativ parkering for tilreisende i anleggsperioden.

De foreslåtte tiltakene vil redusere påvirkningen i anleggsperioden, men vil ikke endre vurderingen av varige virkninger av tiltaket for reiseliv.

5 Referanser

- Bjørke, S. 1989. Mørke år over Hardanger: folk i krig. Fjord forlag.
- Bjorkheim kro og motell. U.d. Tilgjengelig fra: <https://bjorkheim.no/> [besøkt 1. september 2025].
- Bjorkheim sauna. U. d. Bjorkheim sauna. Tilgjengelig fra: <https://www.bjorkheimsauna.no/> [besøkt 28. august 2025].
- Eikedalen skisenter. U.d. Eikedalen skisenter Tilgjengelig fra: <https://www.eikedalen.no/> [besøkt 28. august 2025].
- Gaupholm Camping. U.d. Gaupholm Camping. Tilgjengelig fra: <https://gaupholmcamping.no/> [besøkt 28. august 2025].
- Hardangerfjord Adventure. 2025. Oppdag skjulte perler i Hardanger. Tilgjengelig fra: <https://www.hardangerfjord-adventure.no/nb> [besøkt 17. september 2025].
- Innovasjon Norge. 2025a. Økning i reiselivets verdiskaping: Reiselivets verdiskaping nådde 115 milliarder kroner i 2023. Tilgjengelig fra: <https://reiseliv.innovasjon norge.no/artikkel/okning-i-reiselivets-verdiskaping> [besøkt 28. august 2025].
- Innovasjon Norge. 2025b. Nøkkeltall om norsk turisme 2024 Menon Economics. 2024. Destinasjonsanalyse Bergensregionen. Menon publikasjon 120/2024.
- Miljødirektoratet. (2025). Konsekvensutredning av klima og miljø. Veileder M-1941. Sist revidert 01.04.2025. Hentet fra <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/konsekvensutredninger/>
- Multikonsult. 2023. Konsekvensutredning: Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen. transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon
- Nasjonale turistveger. u. d. Nasjonal turistveg Hardanger. Tilgjengelig fra: <https://www.nasjonale turistveger.no/no/turistvegene/hardanger/> [besøkt 17. september 2025].
- NVE. (2024). Konesjonssøknad vannkraftanlegg. Tilgjengelig fra: <https://veiledere.nve.no/konesjonssoknad-vannkraftanlegg/soknad/virkninger-for-miljo-og-samfunn/#pageSection-7> [besøkt 27. oktober 2025].
- Nærings- og fiskeridepartementet. 2024. Veikart for reiselivsnæringen.
- Olje- og Energidepartementet. 2007. Retningslinjer for små vannkraftverk – til bruk for utarbeidelse av regionale planer og i NVE's konsesjonsbehandling.
- Regndans. 2025. Regndans 2025. Tilgjengelig fra: <https://www.regndansfestival.com/> [besøkt 28. august 2025].
- Samnanger IL. U. d. Anlegg: Alt om Totræna Vinterpark. Tilgjengelig fra: <https://samnangeril.no/totrana-anlegg/> [besøkt 28. august 2025].
- Samnanger kommune. 2025a. Fagnotat næringsutvikling. ABO plan og arkitektur.
- Samnanger kommune. 2025b. Kulturminne og museum: Museum og kulturhistoriske samlinger i kommunen Tilgjengelig fra: <https://www.samnanger.kommune.no/artikkel/kulturminne-og-museum> [besøkt 28. august 2025].
- Vestland fylkeskommune. 2022. Temaplan reiseliv i Vestland 2023-2025: Nyskapande og berekraftig reiselivsutvikling.